

TÜRKİYE
YAYINCILAR
BİRLİĞİ

TURKISH PUBLISHERS ASSOCIATION

**YAYINLAMA
ÖZGÜRLÜĞÜ
RAPORU**

2023

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU

1 OCAK – 31 ARALIK 2023

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU (1 OCAK – 31 ARALIK 2023)

1. Baskı: İstanbul, Şubat 2024

© TÜRKİYE YAYINCILAR VE YAYIN DAĞITIMCILARI BİRLİĞİ DERNEĞİ, 2024

İnönü Caddesi Ogan Apt. No:43 D.4
34437 Gümüşsuyu, Beyoğlu / İstanbul
T + 90 212 512 56 02
F + 90 212 511 77 94
www.turkyaybir.org.tr
info@turkyaybir.org.tr

Baskı ve Cilt: Netcopy Özel Baskı Çözümleri

Sertifika No: 47334

İnönü Cd. Beytülmalcı Sk. No:23/A

Gümüşsuyu, Beyoğlu 34427 İstanbul

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	5
KİTAPLARA YÖNELİK YASAKLAMA VE TOPLATMALAR, ENGELLER, SALDIRILAR	8
YAZARLARA VE YAYINCILARA ENGELLER	13
HAPİSHANEDE OKUMA VE YAZMAYA YÖNELİK ENGELLER	14
MUZİR NEŞRİYAT	15
BASIN VE MEDYA ÖZGÜRLÜĞÜ	20
İNTERNET ÖZGÜRLÜĞÜ VE DEZENFORMASYON	21
ULUSLARARASI GELİŞMELER	24
SONUÇ	27

GİRİŞ

Kültür yaşamını besleyen ana damarlardan biri olan yayıncılığımız, her yıl katlanarak artan sorunlarla yüz yüze. Yayıncılarımız, gittikçe artan ekonomik koşulların ağırlığının yanı sıra okuma ve yazma hakkına açıkça saldırıda bulunan, kitap üretimine engel olan sansürle ve hatta otosansürle mücadele ediyor.

Düşünce ve İfade Özgürlüğü en temel anayasal haklarımızdan. Kültüre erişim hakkı, yayınlama özgürlüğü 10 Aralık 1948'de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin temel maddeleri arasında yer alıyor:

Madde 19

*"Herkesin fikir ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır; bu hak, fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın bilgi ve görüşleri her yoldan aramak, almak ve yaymak özgürlüğünü kapsar."*¹

Bugün ne yazık ki, yayıncılığımızın mücadele ettiği temel sorunların başında düşünce ve ifade özgürlüğü önündeki engellerle birlikte gelen, yayınlama özgürlüğüne yönelik yasaklar, yasal zorluklar ve baskılar var.

Türkiye Yayıncılar Birliği, 1995 yılından beri her yıl düşünce ve ifade özgürlüğü önündeki engellere karşı kamuoyunun dikkatini çekmek üzere ödüller veriyor² ve yayınlama özgürlüğü raporları hazırlıyor³.

Bu raporlarda; kitapların içerikleri nedeniyle yayınevlerine, yazarlara, çevirmenlere, matbaacılara açılan soruşturma ve davalar, kitap toplatma ve yasaklama kararları, yayınlara uygulanan fiili sansürler; yayına hazırlık, dağıtım, tanıtım gibi süreçlerde yapılan engellemeler; hapis hanelerde, okul ve üniversitelerde yayınlara erişimin, okuma ve yazmanın engellenmesi, basın ve medyanın üzerindeki baskılar, internet ve özellikle sosyal medyadaki baskılar ve ifade özgürlüğünün genel durumu ile birlikte, ilgili yasa değişiklikleri, uluslararası gelişmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına yer veriliyor.

Türkiye Yayıncılar Birliği;

- Her okurun dilediği kitabı seçme özgürlüğü olduğuna, her yayıncının da dilediği kitabı yayınlama hakkı olduğuna inanır.
- Anayasada ve Türkiye'nin taraf olduğu insan hakları sözleşmelerinde belirtilen çerçeveyi savunur ve uygulanması için çaba gösterir.
- Düşünce ve ifade özgürlüğü alanındaki keyfi tüm sınırlama ve engellemelere karşı çıkar.

1 <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/iheb.pdf>

2 <https://turkiyaybir.org.tr/dusunce-ve-ifade-ozgurlugu-odulleri/>

3 <https://turkiyaybir.org.tr/documents/yayinlama-ozgurlugu-raporlari/>

2023 yılında yayınlama özgürlüğü üzerindeki baskılar artarak devam etti. Yalnızca kitap dünyasında değil, kültür ve sanat alanlarının hepsinde artan sansür uygulamalarıyla karşılaşıldı. 2023 aynı zamanda, genel olarak ifade özgürlüğünün de yoğun baskı altında kaldığı bir yıl oldu.

2023 yılı raporu aşağıdaki başlıklardan oluşuyor:

- Kitapları yasaklama ve toplatmalar, engeller, saldırılar
- Yazarlara ve yayıncılara engeller
- Hapishanede okuma ve yazmaya yönelik engeller
- Muzır neşriyat
- Basın ve medya özgürlüğü
- İnternet özgürlüğü ve dezenformasyon
- Uluslararası gelişmeler
- Sonuç

Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu'nun aldığı "muzır neşriyat" kararları, 2023 yılında da gündemde olmaya devam etti. Bu yıl Kurul tarafından 4 kitap muzır ilan edildi. Önceki dönemde muzır ilan edilen kitapların yankıları ise 2023 yılı boyunca da sürdü⁴.

Türkiye Yayıncılar Birliği Düşünce ve İfade Özgürlüğü 2022 Ödülleri, 12 Nisan 2023 Çarşamba günü Yapı Kredi Kültür Sanat Merkezi'nde düzenlenen törenle sahiplerini buldu. Törende yayınevi kategorisinde, birden fazla kitabı muzır ilan edilmiş fakat bu kitaplarını poşette satmaktansa ticari kayıp ihtimaline rağmen satıştan çeken ve sansürle mücadelesini yasal zeminde de sürdüren Günışığı Kitaplığı; yazar kategorisinde düşünce, ifade ve yazma özgürlüğünün uzun yıllardır yılmaz savunucusu oldukları için PEN Türkiye ve Türkiye Yazarlar Sendikası ödüle değer görülürken, Kitabevi Emek Ödülü ise yıllardır mesleğini inatla sürdüren, Malatya'da hizmet veren bağımsız bir kitabevi olan Fidan Kitabevi'ne verildi.^{5 6 7}

4 "FARKLILIKLARI ANLATAN KİTAPLARDAN NE İSTİYORSUNUZ?" <https://www.evrensel.net/haber/504106/aile-bakanligi-butcesinde-kadina-ayrilan-pay-binde-8-6>

5 <https://www.karar.com/kultur-sanat-haberleri/sansure-karsi-odullere-kitap-suc-delili-golgesi-1743133>

6 <https://www.hurriyet.com.tr/kitap-sanat/turkiye-yayincilar-birliginden-sansure-karsi-ses-cikaran-oduller-42250834>

7 <https://bianet.org/haber/2022-de-7-kitabi-yasaklanan-gunisigi-kitapligi-na-yayinevi-odulu-277222>

1995 yılından itibaren ödül alan tüm isimler,
Türkiye Yayıncılar Birliği'nin internet sitesinde hatırlanmaya devam ediyor:

1995

BELGE YAYINLARI
HALUK GERGER

1996

YAŞAR KEMAL
CAN YAYINLARI

1998

MAHİR GÜNŞIRAY

1999

SOL YAYINLARI
RAGİP DURAN
ÖNAL KİTAP KIRTASIYE

2000

BİLİM VE SOSYALİZM YAYINLARI
NADİRE MATER
OKULLAR PAZARI

2001

PERİ YAYINLARI
MEHMET UZUN
TANSEL KİTAP KIRTASIYE

2002

BİRİKİM YAYINLARI
ENİS BATUR
SEHER KİTABEVİ

2003

CHİVİYAZILARI YAYINEVİ
FİKRET BAŞKAYA
GEYLAN KİTABEVİ

2004

AYRINTI YAYINLARI
MELTEM ARIKAN
BİLGİ KİTABEVİ

2005

STÜDYO İMGE YAYINLARI
HERKÜL MİLLAS
DÖNMEZ YAYIN DAĞITIM

2006

SORUN YAYINLARI KOLEKTİFİ
PROF.İBRAHİM KABOĞLU
PROF. BASKIN ORAN
TEKİRDAĞ KİTABEVİ

2007

BELGE YAYINLARI
ELİF ŞAFAK
AZİM KİTABEVİ

2008

EVRENSEL YAYINLARI
PERİHAN MAĞDEN
BİLGE KİTABEVİ VE SAHAF

2009

SEL YAYINLARI
NEDİM GÜRSEL
ÖZLEM KİTABEVİ

2010

SU YAYINEVİ
NEDİM ŞENER
ÖZÖMÜR KİTABEVİ

2011

ARAM YAYINLARI
AHMET ŞIK
İZMİR YAVUZ KİTABEVİ

2012

METİS YAYINLARI
İSMAIL SAYMAZ
İNKILAP KİTABEVİ

2013

ARAM YAYINLARI
AHMET ALTAN
TÜRKÜ KİTABEVİ
A. FİKRET İLKİZ

2014

TONGUÇ OK/SİBEL OK
KEREM ALTIPARMAK
YAMAN AKDENİZ
MÜLKİYE DEMİR KILINÇ/
AHMET KILINÇ
AHMET ATILLA GÖZENDOR

2015

KIRMIZI KEDİ YAYINLARI
BAHADIR BARUTER
CAN DÜNDAR
(CUMHURİYET ADINA)
DOST KİTABEVİ
DOĞAN ÖZGÜDEN
İNCİ TUĞSAVUL ÖZGÜDEN

2016

GÜL KİTABEVİ
ALFA YAYIN GRUBU
HASAN CEMAL

2017

ASLI ERDOĞAN
EVRENSEL BASIM YAYIN
BATI KİTAP KIRTASIYE
CUMHURİYET KİTAP EKİ

2018

HAMİDE YİĞİT
EZGİ KİTABEVİ
TEKİN YAYINEVİ

2019

BARIŞ PEHLİVAN,
BARIŞ TERKOĞLU
AVESTA YAYINLARI
OZAN SANATEVİ

2020

BUKET UZUNER
MİKADO YAYINLARI
ANTİK SAHAF

2021

İTHAKİ YAYIN GRUBU
(İTHAKİ VE YABANCI YAYINLARI)
GÜLŞEN İŞERİ
KARAHAN KİTABEVİ
AV. MEHMET ÜMİT ERDEM

2022

GÜNIŞIĞI KİTAPLIĞI
PEN TÜRKİYE VE TÜRKİYE
YAZARLAR SENDİKASI
FİDAN KİTABEVİ

KİTAPLARA YÖNELİK YASAKLAMA VE TOPLATMALAR, ENGELLER, SALDIRILAR

Terör Örgütü Propagandası

Yazar Murat Kahraman'ın iki kitabı için toplatma kararı verildi. Kitaplardan biri 2005 yılından beri yayınlanmakta olan *Çiğlik* adlı kitap olurken, diğeri 2019'dan beri yayınlanmakta olan *Bitmeyen Veda* oldu. Kitapların toplatılmasına dair kararın gerekçesi olarak kitaplarda "terör örgütü propagandası" olduğu öne sürüldü. Kararı veren Tunceli Sulh Ceza Hakimliği, kitaplara basım, dağıtım, satış yasağı ve tüm nüshalarına el konulmasını istedi.⁸ Kitapların yayınevleri olan Tekin Yayınevi ve Sancı Yayınevi, ortak bir yazılı açıklama yaparak hem karara hem de kararın usule göre değil de WhatsApp üzerinden yayınevine tebliğ edilmesine tepki gösterdi.⁹

Türkiye Yayıncılar Birliği, konuyla ilgili basın açıklaması yaptı:

Kitap Yasaklama Kararı Hakkında Basın Açıklaması¹⁰

19 Ocak 2023

Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebi üzerine Tunceli Sulh Ceza Hakimliği 30.12.2022 tarihinde, Tekin Yayınevi tarafından yayınlanmış olan ve Murat Kahraman'a ait *Bitmeyen Veda* ile yine Murat Kahraman'a ait ve Sancı Yayınları tarafından yayınlanmış olan *Çiğlik* isimli kitaplar hakkında "basım, dağıtım, satış yasağı ve tüm nüshalarına el konulması (toplatılması)" kararı vermiştir.

Kitaplara ilişkin alınan her yasak kararıyla Anayasamızda güvence altına alınan düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti hakkına müdahale edilmekte, kişi hak ve özgürlükleri büyük zarar görmektedir. Tüm bu yasak kararları halkın bilgi alma hakkını sınırlamakta ve kültür hayatımıza büyük zarar vermektedir.

Toplatma kararı verilen kitaplardan *Çiğlik* ilk kez 2005 yılında, *Bitmeyen Veda* ilk kez 2019 yılında yayınlanmıştır.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti hakkının bir güvencesi olarak Basın Kanunu'nun 26. Maddesi uyarınca, bir kitapla ilgili, ancak kitabın yayınlanmasından itibaren 6 ay içinde dava açılabilir. Her iki kitap için de 6 aylık yasal

8 <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazar-murat-kahramanin-iki-kitabi-hakkinda-toplatma-karari-haber-1598183>

9 <https://www.birgun.net/haber/bitmeyen-veda-ve-ciglik-kitaplarina-toplatma-kararina-tepki-derhal-kaldirilsin-418048>

10 <https://turkyayibir.org.tr/kitap-yasaklama-karari-hakkinda-basin-aciklamamiz/>

dava açma süresi geçtikten çok uzun süre sonra dava açılması açıkça yasaya aykırıdır.

Mahkeme kararlarının yayınevlerine tebliğ sürecinin de yasaya ve usule uygun yapılması gerekmektedir. Bu karar yayınevlerine WhatsApp yoluyla bildirilmiş ve bu bildirim karar tebliği olduğu ifade edilmiştir. Kitap yasaklama veya benzeri kararların yayınevlerine tebliğ edilmeden uygulamaya konulması ya da Resmî Gazete’de yayımlandıktan sonra yayınevlerine tebliğ edilmesi gibi durumlar bugüne kadar çokça yaşanmış olmakla birlikte, WhatsApp üzerinden karar tebliği ilk kez karşılaştığımız ve çok yadırgadığımız bir örnek olmuştur. Ülkemizde var ve geçerli olan Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebligat yapılması esas olup ancak belirtilen usullerde yapılan tebligatlar geçerlidir.

Türkiye Yayıncılar Birliği olarak, daha önce de pek çok kez ifade ettiğimiz üzere, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti hakkına müdahale edilmesine karşı olduğumuzu ve bu tür kararların demokratik toplum gereklerine zarar verdiğini bir kez daha belirtmek isteriz.

Tunceli Sulh Ceza Hakimliğinin bu kitaplarla ilgili “basım, dağıtım, satış yasağı ve tüm nüshalarına el konulması (toplatılması)” kararının kaldırılmasını talep ediyor ve herkesi ifade ve yayınlama özgürlüğünü korumaya davet ediyoruz.

Saygılarımızla,
Türkiye Yayıncılar Birliği

Özel Hayatın Gizliliği

2022 yılında, Selahattin Demirtaş’ın *Leylan* kitabı çekmecesinde bulunduğu için bir Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) avukatı, şikâyet üzerine sürgün edilmişti. Avukat, kişisel verilerinin hukuka aykırı şekilde ele geçirilmesinden şikayetçi oldu. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı ise 2023 Ocak ayında, kovuşturmayaya yer olmadığına ve olayın özel hayatın gizliliğini ihlal niteliğinde olmadığına karar verdi.¹¹

İslam Dininin Temel Nitelikleri

İlahiyatçı yazar İhsan Eliaçık’ın *Yaşayan Kur’an Türkçe Meal-Tesfir’i* adlı eseri için Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirliği tarafından İstanbul Sulh Ceza Hâkimliği’ne yapılan başvuru sonucunda esere, “İslam Dini’nin temel nitelikleri açısından sakıncalı unsurlar içerdiği” gerekçesiyle, 2023 Şubat ayında,

¹¹ <https://www.gazeteduvar.com.tr/tcddde-surgun-davasi-demirtasin-kitabini-okumak-ozel-hayat-degil-haber-1599799>

basım ve dağıtım yasağı ile toplatma kararı verildi.^{12 13 14} Yazar İhsan Eliaçık, kararın kendisine WhatsApp üzerinden bildirildiğini ifade etti¹⁵. Bazı yazarlar bu karar karşısında ortak açıklama yaparak tepki gösterdi¹⁶. Bu yasak daha sonra kaldırıldı^{17 18 19}.

Kitabın Özgürlüğünün İadesi

2017 yılında Kırmızı Kedi Yayınevi'nin yayınladığı, yazar Sabahattin Önkibar'ın *Devlet Bahçeli ve Ülkücüler Hakkında Her Şey* adlı kitabı için Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) lideri Devlet Bahçeli'ye hakaret içerdiği gerekçesiyle Devlet Bahçeli'nin avukatı tarafından kitabın toplatılması talebinde bulunulmuş ve mahkeme tarafından kitabı toplatma kararı verilmişti. Yayınevi karara itiraz etmiş, ancak bu itiraz reddedilmişti. Yazar ve yayınevinin çeşitli sivil saldırılarla da karşılaştığı bu olay, Türkiye Yayıncılar Birliği'nin döneme ait raporunda da yer almıştı²⁰. 2023 yılı şubat ayında, Yargıtay kararını takiben toplatma kararı kaldırıldı^{21 22}.

Kurgu Evrenine Açılan Dava

Yazar Yavuz Ekinci'nin 2014 yılında Doğan Kitap tarafından yayınlanan *Rüyası Bölünenler* adlı romanının, İstanbul Cumhuriyet Savcısı'nın talebiyle toplatılmasına karar verildi. Yavuz Ekinci, karara dair yazılı bir açıklama yaparak romanının kurgu olduğunu vurguladı: "*Kurgulanmış bir yapının evrenine açılan dava soyuttur. ... Gücünüz yetiyorsa buyurun roman kahramanlarını tutuklayıp*

12 <https://t24.com.tr/haber/ilahiyatci-yazar-ihsan-eliacik-in-eserine-basim-dagitim-yasagi-ve-toplatma-karari,1093746>

13 <https://twitter.com/rihsaneliacik/status/1628080428916650002?s=20>

14 <https://www.gazeteduvar.com.tr/ilahiyatci-ihsan-eliacikin-yasayan-kuran-kitabina-toplatma-karari-haber-1604990>

15 <https://medyascope.tv/2023/02/22/ihsan-eliacikin-yasayan-kuran-turkce-meal-tefsir-isimli-kitabi-yasaklandi/>

16 <https://www.odatv4.com/siyaset/diyamet-uc-yilda-uc-kitap-toplatt-hangi-kitaplari-yakacak-yazarlar-eyleme-basladi-272127>

17 <https://www.gazeteduvar.com.tr/yasayan-kuran-kitabi-hakkinda-toplatma-karari-kaldirildi-haber-1608121>

18 <https://twitter.com/rihsaneliacik/status/1635307636014088192?s=20>

19 <https://t24.com.tr/haber/yasayan-kur-an-kitabi-hakkinda-toplatma-karari-kaldirildi,1097889>

20 <https://turkuyaybir.org.tr/wp-content/uploads/2021/03/Yayinlama-Ozgurlugu-Raporu-2018.pdf>

21 <https://onedio.com/haber/bahceli-yi-anlatan-kitap-hakkinda-toplatma-karari-yillar-sonra-kaldirildi-1125802>

22 <https://www.gercekgundem.com/guncel/bahceliyi-anlatan-kitap-toplatilmisti-6-yil-sonra-yeniden-ozgur-bu-karar-yargida-yeni-bir-donem-mi-basliyor-sorusunu-akla-getirir-409851>

hapse atın."^{23 24 25 26} Yavuz Ekinci ve avukatı karara itiraz etti, ancak itiraz mahkeme tarafından reddedildi^{27 28}.

Televizyonda Kitap Tanıtmak

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), Selahattin Demirtaş'ın *Dad* kitabının tanıtımını yapan Halk TV'ye beş kez program durdurma cezası verdi. Tele1 ve FOX TV'ye de para cezası kesildi.²⁹ Bölge İdare Mahkemesi ise yürütmeyi durdurma kararı verdi.³⁰

Kürtçe Yayıncılık

Diyarbakır merkezli bir soruşturma kapsamında 21 kentte düzenlenen baskınlarda 100'ün üzerinde kişi gözaltına alındı. Kürtçe yayın yapan Aram Yayıncılık'ın ofisi de basıldı ve yayınevini tüm dijital arşivine el konuldu. Polisin, arama tutanağı yerine yayınevine not bıraktığı belirtildi.^{31 32}

Matbaada Polis

Destek Yayınları tarafından yayınlanan, Erk Acarer'in *Aslan Avı* kitabının basımı sırasında polisin matbaaya birden fazla kez giderek kapısında beklediği yayınevi tarafından belirtildi. Yayınevi bu nedenle kitabın dağıtımını planlanan tarihten bir gün önceye aldı. Kitap piyasaya çıktı; çıktıktan sonra bir sorun bildirilmedi.^{33 34}

"Hedef Gösterme"

Türk Tabipleri Birliği (TTB), *Afacan Çocuk Sınıf Kitaplığı* serisinde *Yaşlı Kadın ve Doktor* başlıklı bölümde doktorların hedef alındığı iddiasıyla, Millî Eğitim

23 <https://www.gazeteduvar.com.tr/yavuz-ekincinin-ruyasi-bolunenler-romani-icin-toplatma-karari-gucunuz-yetiyorsa-roman-kahramanlarini-tutuklayin-haber-1609221>

24 <https://www.cumhuriyet.com.tr/kultur-sanat/yazar-yavuz-ekincinin-ruyasi-bolunenler-romani-icin-toplatma-karari-2063282>

25 <https://artdogistanbul.com/yavuz-ekincinin-kitabina-yasak/>

26 <https://susma24.com/yavuz-ekinci-kitabina-yasak/>

27 <https://www.diken.com.tr/yavuz-ekincinin-sansure-itarazi-reddedildi-duslerimi-kimse-denetleyemez/>

28 <https://bianet.org/haber/ruyasi-bolunenler-romani-yasaklanan-yavuz-ekinci-nin-itarazina-mahkemedenden-ret-276958>

29 <https://www.diken.com.tr/rtuk-yine-ceza-yagdirdi-demirtasin-kitabini-tanitmak-suc-sayildi/>

30 <https://t24.com.tr/haber/rtuk-un-halk-tv-ye-verdigi-selahattin-demirtas-cezasi-na-mahkemedenden-yurutmeyi-durdurma-karari,1104234>

31 <https://bianet.org/haber/aram-yayinlari-nin-dijital-arsivine-el-konuldu-277760>

32 <https://gazetekarınca.com/polis-aram-yayinevine-arama-tutanagi-yerine-not-birakti/>

33 <https://www.arti49.com/sedat-pekerden-ugur-dundar-ve-aslan-avi-paylasimi-2378484h.htm>

34 <https://www.gazeteduvar.com.tr/sedat-pekerden-ugur-dundar-ve-aslan-avi-paylasimi-haber-1616455>

Bakanlığı'ndan (MEB) kitabın yayından kaldırılmasını talep etti.^{35 36} MEB, kitap ders kitabı olmadığından kendisinin görev alanı dışında kaldığını, ancak Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu kapsamında mahkemelerin inceleme yapabileceğini belirtti.^{37 38}

Kitap Dağıtımına Gözaltı

2022 aralık ayında uğradığı saldırıda öldürülen eski Ülkü Ocakları Genel Başkanı Sinan Ateş'in yazdığı *Göktürkler* kitabını ücretsiz dağıtırken gözaltına alınan üç genç, adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.^{39 40}

Terör Örgütü Propagandası

Faşizmin Gizli İşkencehanelerinde Direniş ve Zafer adlı kitabında yer alan ifadeler nedeniyle kitabın yazarı Ayten Öztürk hakkında "terör örgütü propagandası yapmak" iddiasıyla soruşturma başlatıldı. Kitabın satışının yasaklanmasına ve toplatılmasına karar verildi. Kitapta yer alan, Mahir Çayan'ın "Adalı" şiiri de soruşturma kapsamında örgüt propagandası olarak nitelendi.⁴¹ 2023 Kasım ayında ikinci kez hakim karşısına çıkan Öztürk hakkında beraat kararı verildi.⁴²

Aynı Bakanlık, Farklı Bakanlar, Tek Kitap

Tarım ve Orman Bakanı Vahit Kirişçi'nin yaptığı basın toplantısı öncesinde medya kuruluşlarının temsilcilerine dağıtılan basın kiti içinde yer alan *Türkiye'nin Biyoçeşitliliği: Genetik Kaynakların Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Sistemlerine Katkısı* başlıklı kitap daha sonra bilgi verilmeden dağıtılan kitlerin içinden çıkarıldı. Kitabın çıkarılmasının sebebi olarak, kitabın eski Bakan Bekir Pakdemirli'nin döneminde yayınlanmış olması ve Bakan olarak Pakdemirli'nin önsözünün bulunması haberlerde yer aldı.⁴³

35 <https://www.istabip.org.tr/7541-ttb-hekimleri-hedef-alan-cocuk-kitabiyla-ilgili-meb-e-cagri-yapti-saldirilari-tesvik-eden-icerik-yayindan-kaldirilsin.html>

36 <https://www.bsha.com.tr/ttbden-hekimleri-hedef-alan-cocuk-kitabiyla-ilgili-harekete-gecti/>

37 <https://www.bsha.com.tr/meb-hekimleri-hedef-alan-cocuk-kitabi-icin-yargiyi-isaret-etti/>

38 <https://www.ttb.org.tr/285yjqj>

39 <https://t24.com.tr/haber/sinan-ates-in-kitabini-dagitirken-gozaltina-alinan-uc-kisi-adli-kontrol-sartiyla-serbest-birakildi,1108810>

40 <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/sinan-atesin-kitaplarini-dagitan-uc-genc-icin-tutuklama-talebi-2079438>

41 <https://www.gazeteduvar.com.tr/mahir-cayanin-adali-siirine-propaganda-suclaması-haber-1616590>

42 <https://artigercek.com/guncel/kitabi-nedeniyle-yargilanan-ayten-ozturk-beraat-etti-katledilen-aile-uyelerimi-272178h>

43 <https://www.tarimdanhaber.com/tarim-bakani-kirisci-o-kitabi-toplattı>

Kitapçıdan Kitaba Engel

Turkuaz Medya Grubu'na bağlı perakende zinciri D&R, Ayrıntı Yayınları'nın *2024 Karga Kafası Ajandası*'nin satışını durdurdu. Ajandanın içinde yer alan, çizer Kemal Gökhan Gürses'e ait bir çizimle ilgili "müşteri şikayeti" nedeniyle ajandanın D&R mağazalarında satışının yapılmayacağı yayınevine eposta yoluyla bildirildi. İlgili çizimi paylaşarak sosyal medyada açıklama yapan Ayrıntı Yayınları ve çizer Kemal Gökhan Gürses, "işki kitap satmak olan bir şirket sansür etme ve bir tür cezalandırma hakkını kendinde bulmaktadır" diyerek duruma tepki gösterdi.⁴⁴

YAZARLARA VE YAYINCILARA ENGELLER

Halkın Bir Kesimini Aşağılama

Yazar, akademisyen Erol Mütercimler, bir televizyon programında İmam Hatip okullarından mezun olanlara yönelik sözleri nedeniyle "Halkın Bir Kesimini Sosyal Sınıf Din Mezhep Cinsiyet, Bölge Farklılığına Dayanarak Alenen Aşağılama" suçlamasıyla yargılanmış, 2021 yılında kendisine mahkeme tarafından 10 ay hapis cezası verilmişti. İstinaf üzerine incelenen karar, 2023 yılında bozuldu ve yazar hakkında beraat kararı verildi.⁴⁵

Terör Örgütü Propagandası

Şair Ahmet Telli, 2015 yılında yaptığı bir konuşmada *Dövüşen Anlatsın* adlı kitabından okuduğu iki şiir nedeniyle, "terör örgütü propagandası" yapmak gerekçesiyle yargılanmaktaydı. Davanın ikinci duruşması, 21 Mart 2023 Dünya Şiir Gününde görüldü.^{46 47} 2023 Temmuz ayında görülen üçüncü duruşmada şaire 10 ay hapis cezası verildi, ceza ertelendi^{48 49}.

Barış Pehlivan

Gazeteci-yazar Barış Pehlivan, daha önce 3 yıl 9 ay ceza aldığı ve cezaevinde 6 ay kaldıktan sonra tahliye edildiği davayla ilgili yeniden (bununla birlikte 5. kez olarak) cezaevine gireceğini, denetimli serbestlik hakkından

⁴⁴ <https://www.gazeteduvar.com.tr/dr-karga-kafasinin-satisini-durdurdu-musteri-sikayet-etmis-haber-1657354>

⁴⁵ <https://www.gazeteduvar.com.tr/imam-hatip-sozleri-nedeniyle-yargilanan-erol-mutercimlere-beraat-karari-haber-1605357>

⁴⁶ <https://www.gazeteduvar.com.tr/sair-ahmet-telli-dunya-siir-gununde-yargilanacak-haber-1609260>

⁴⁷ <https://www.diken.com.tr/bu-da-oldu-iste-sair-ahmet-telli-dunya-siir-gununde-yargilaniyor/>

⁴⁸ <https://www.diken.com.tr/sair-ahmet-telliye-hapis-cezasi/>

⁴⁹ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/sair-ahmet-telliye-10-ay-hapis-cezasi-6971385>

yararlanmaya başvurduklarını ve sonucunu beklediklerini duyurdu. Pehlivan, yazdığı kitaplar ve gazete yazılarıyla ilgili dava süreçlerini 2 Ağustos 2023 tarihli bir yazısında paylaştı.⁵⁰ Sürecin devamında, denetimli serbestlik talebi reddedildi ve Barış Pehlivan bu kararla birlikte açık cezaevine geri döndü. Ancak daha sonra şikayet üzerine olan davasındaki şikayetin geri çekilmesiyle tahliye edildi^{51 52}.

Yedinci Duruşmada Beraat

Yazar Gökhan Yavuzel, Gazete Davul'da yayınlanan "Sanat ve İktidar İlişkisi" yazısı gerekçesiyle 2021 yılından beri "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" (TCK 216) iddiasıyla yargılanıyordu. Yavuzel, davanın 2023 Mayıs ayında davanın yedinci duruşmasında beraat etti.⁵³

Yayıncıya Açılan Hakaret Davası

Gazeteci Nagehan Alçı, Kırmızı Kedi Yayınevi sahibi Haluk Hepkon'a, kendisine hakaret ettiği gerekçesiyle dava açtı. Yerel mahkeme beraat kararı verdi, istinaf mahkemesi de bu kararı onadı. Kanun yararına bozma talebi de Bölge Adliye Mahkemesi'nce reddedildi. Böylece gazeteci Alçı, davayı tamamen kaybetmiş oldu.^{54 55}

HAPİSHANEDE OKUMA VE YAZMAYA YÖNELİK ENGELLER

Hapishane Günlükleri

Türk Tabipleri Birliği Başkanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, 27 Ekim 2022'de tutuklanmasının ardından, 2023 Ocak ayında tahliye edildi. Cezaevindeki süre boyunca Evrensel Gazetesi'ndeki yazılarını "Hapishane Günlükleri" başlığıyla sürdürdü ve bu günlüklerin 13. gününde hapishanede kitaba erişim sorununa değindi. Kaldığı Bakırköy Cezaevi'nde dışarıdan gönderilen kitapların iki ayda bir 7 adetle sınırlı olarak dağıtıldığını ve Sincan Cezaevi'nde de dışarıdan gönderilen kitapların dağıtımının iki ayda bir olmakla beraber sayı sınırı olmadığını yazdı.⁵⁶

⁵⁰ <https://www.gazeteduvar.com.tr/baris-pehlivan-5inci-kez-cezaevine-giriyor-haber-1630978>

⁵¹ <https://www.bbc.com/turkce/articles/crgpryee5lyo>

⁵² <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/tahliye-edilen-baris-pehlivandan-ilk-paylasim-2142175>

⁵³ <https://susma24.com/yazar-gokhan-yavuzel-beraat-etti/>

⁵⁴ <https://www.gazeteduvar.com.tr/mahkemeden-nagehan-alcia-ikinci-ret-haber-1618903>

⁵⁵ <https://www.gercekgundem.com/siyaset/haberturk-yazari-nagehan-alcinin-kirmizi-kedi-yayinevi-sahibi-haluk-hepkona-actigi-davada-yeni-gelisme-mahkeme-alcinin-talebini-reddedi-422987>

⁵⁶ <https://kulturmeclisi.com/memleket-hapishanelerinde-kitaba-erisim-sorunu/>

Artık Sessizlik Bile Senin Değil

İzmir 3 No'lu T Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan Erdoğan Uçar'a gönderilen, yazar Aslı Erdoğan'ın *Artık Sessizlik Bile Senin Değil* adlı kitabına el konularak tutukluya verilmedi. Cezaevi disiplin kurulu, kitapta Türkiye'nin ve devlet görevlilerinin "karalandığını" belirtti. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı, kurulun kararını onadı. Uçar duruma itiraz etti ancak hakimlik kurulun ve savcının kararını uygun buldu. Uçar, yazar Erdoğan'a yazdığı mektupta hem durumu anlattı hem de yine yazarın *Kırmızı Pelerinli Kent* kitabını Kürtçeye çevirdiğini ancak çeviriye de el konulduğunu belirtti. Yazar Aslı Erdoğan, el konulan kitabın uzun süre önce yayınlandığını, pek çok dile çevrildiğini, ayrıca yayınlandığı dönemde ilgili tek bir soruşturma veya dava açılmadığını ifade etti.^{57 58}

Kürtçe

Kayseri'de cezaevinde tutuklu bulunan İsa Kaya'nın 2023 Mayıs ayında Aryen Yayınevi'nden çıkan Kürtçe romanı *Mîrxas*'ın, üç aydan uzun süredir kendisine verilmediği haber oldu. Arjen Erez mahlasıyla yayınlanan kitabın 12 Haziran'da kargoyla cezaevine gönderildiği ancak 23 Eylül itibarıyla kitabın Kaya'ya ulaşıldığı belirtildi. Cezaevi idaresinden, kitabın "inceleme aşamasında" gerekçeyle verilmediği bilgisi paylaşıldı.⁵⁹

MUZIR NEŞRİYAT

1927'de yürürlüğe giren 1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu ile kurulan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, 2 Temmuz 2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 38'inci maddesi doğrultusunda Kanunda yapılan değişikliklerle, aynı KHK kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın birleştirilmesiyle oluşan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlandı. 2021 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın kurulmasıyla birlikte Bakanlığın adı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değiştirildi.⁶⁰

Bu rapor dönemi olan 2023 yılında Şubat, Mart, Eylül ve Ekim aylarında olmak üzere, Kurul tarafından dört kitap muzır ilan edildi. Kurul'un aldığı bu

⁵⁷ <https://www.evrensel.net/haber/487445/cezaevi-yonetimi-asli-erdoganin-kitabini-yasakladi-mahkeme-karari-uygun-buldu>

⁵⁸ <https://twitter.com/EmekErez/status/1646805646526783488?s=20>

⁵⁹ <https://susma24.com/isa-kayanin-yazdigi-kitap-inceleme-gerekcesiyle-verilmiyor/>

⁶⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=703&MevzuatTur=4&MevzuatTertip=5>

kararlarla sansür uygulaması, kültürel çeşitliliğimiz için son derece olumsuz bir durum yaratmaya devam ediyor.

Bu Rapor Döneminde Muzır İlan Edilen Kitaplar

1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu'nun 4. Maddesine göre "muzır" kabul edilen kitapların "küçüklere zararlıdır" şeklinde işaretlenmesi gerekmektedir. Bu kitaplar ancak 18 yaşından büyük olanlara, içi görülmeyen zarf ya da poşet içinde satılabilir; dükkanlarda ve diğer yerlerde açıkça sergilenemez, okullara sokulamaz, 18 yaşından küçüklere parasız dahi verilemez.⁶¹

Kategori	Kitap Adı	Yayınevi	Yazar	Çevirmen	Çizer	Türkçe İlk Yayın Tarihi	Muzır İlan Tarihi
1 Yetişkin Kurgu	Vişnenin Cinsiyeti	Kafka Kitap (Epsilon Yayınevi)	Jeanette Winterson	Pınar Kür	-	1995 ⁶²	21 Şubat 2023
2 Yetişkin Kurgu	Başkomser Nevzat Tapınak Fahişeleri	Yapı Kredi Yayınları	Ahmet Ümit	-	İsmail Gülgeç	2021 ⁶³	17 Mart 2023
3 Çocuk ve Gençlik	Morris Micklewhite ve Turuncu Elbise	Güldünya Yayınları	Christine Baldacchino	Deniz Özülke	Isabelle Malenfant	2018 ⁶⁴	18 Eylül 2023
4 Yetişkin Kurgu	Lisede Kan ve Cesaret	Sel Yayıncılık	Kathy Acker	Süha Sertabiboğlu	-	2012 ⁶⁵	13 Ekim 2023

Vişnenin Cinsiyeti

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı altında görev yapan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, Türkiye'de 1995'ten bu yana İletişim Yayınları⁶⁶, Sel Yayıncılık⁶⁷ ve Kafka Kitap yayınevi tarafından yayınlanmış olan *Vişnenin Cinsiyeti* adlı kitabı re'sen incelemesi sonucunda "muzır" ilan etti.^{68 69} Karar

61 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1117&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

62 <https://iletisim.com.tr/kitap/visnenin-cinsiyeti/7342>

63 <https://www.yapikrediyayinlari.com.tr/baskomser-nevzat-2-tapinak-fahiseleri.aspx>

64 <https://guldunyayayinlari.com/2018/11/549/>

65 <https://www.selyayincilik.com/kitap/lisede-kan-ve-cesaret-850>

66 <https://iletisim.com.tr/kitap/visnenin-cinsiyeti/7342>

67 <https://www.selyayincilik.com/kitap/visnenin-cinsiyeti-1094>

68 <https://susma24.com/visnenin-cinsiyeti-kitabina-muzir-yayin-karari/>

69 <https://twitter.com/aysetumerkan/status/1636686161270767618?s=20>

21 Şubat 2023 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlandı⁷⁰. Kafka Kitap, *Vişnenin Cinsiyeti*’ni 2021’den beri yayınlıyor⁷¹.

Başkomser Nevzat Tapınak Fahişeleri⁷²

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı altında görev yapan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, Yapı Kredi Yayınları tarafından ikinci baskısı 2022 Temmuz ayında yapılan *Başkomser Nevzat Tapınak Fahişeleri* adlı kitabı, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Soruşturma Bürosu tarafından Kurul’a gönderilmesi üzerine inceleyerek 17 Mart 2023 tarihinde “muzır” ilan etti.^{73 74 75} *Başkomser Nevzat Tapınak Fahişeleri* adlı kitap, 2007 yılında Doğan Kitap tarafından yayınlanmış, o zamanki adıyla Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu tarafından 30 Ocak 2007 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan kararla⁷⁶ “muzır” ilan edilmişti.⁷⁷ Bu rapor dönemindeki muzır ilanına dair yazar Ahmet Ümit, asıl amacın muhalif yazarları sindirmek olduğunu ifade etti⁷⁸.

***Başkomser Nevzat Tapınak Fahişeleri* kitabının muzır ilanından sonraki satış şekli.**

70 <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2023/02/20230221-4-6.pdf>

71 <https://www.kafkakitap.com/visnenin-cinsiyeti-9786257994187>

72 <https://twitter.com/kivurist/status/1655122637662593026?s=20>

73 <https://twitter.com/baskomsernevzat/status/1636648740248338433?s=20>

74 <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2023/03/20230317-4-6.pdf>

75 <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/kultur-sanat-haberleri/ahmet-umit-tapinak-fahiseleri-adli-kitabima-sansur-geldi/>

76 <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2007/01/20070130-4.htm#%C3%8702>

77 <https://medyascope.tv/2023/03/17/ahmet-umitin-baskomser-nevzat-tapinak-fahiseleri-kitabina-sansur-icigorulmeyen-zarf-veya-posette-satilacak/>

78 <https://www.gazeteduvar.com.tr/kitabi-sansurlenen-ahmet-umit-asil-amac-muhalif-yazarlari-sindirmek-haber-1608819>

Morris Micklewhite ve Turuncu Elbise

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, 2018 yılında Güldünya Yayınları tarafından Türkçe yayınlanan ödüllü kitap *Morris Micklewhite ve Turuncu Elbise*'yi 2023 Eylül ayında muzır ilan etti⁷⁹. Kitap daha önce İstanbul Kitapçısı'nda satışa çıkarıldığı için de çeşitli çevreler tarafından tepki görmüştü.^{80 81}

Lisede Kan ve Cesaret

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, Sel Yayıncılık tarafından Türkçe olarak ilk kez 2012 yılında yayınlanan *Lisede Kan ve Cesaret* adlı kitabı muzır ilan etti^{82 83}.

Ortak Basın Açıklaması^{84 85}

21 Mart 2023

Kitap Yasaklamaları Devam Ediyor

Jeanette Winterson tarafından yazılan ve Epsilon Yayınevi tarafından Türkçe yayınlanan *Vişnenin Cinsiyeti* adlı kitap, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu tarafından incelenmiş ve "eser içerisinde yer alan bazı ifade ve tasvirlerin 18 yaşından küçüklerin maneviyatı ve gelişimleri üzerinde muzır tesir yapacak nitelikte olduğuna" karar verilerek 2023 Şubat ayında "muzır neşriyat" ilan edildi.

Ahmet Ümit'in yazdığı *Başkomser Nevzat Tapınak Fahişeleri* adlı kitap "içerisinde yer alan bazı ifade, tasvir ve görsellerin 18 yaşından küçüklerin maneviyatı ve gelişimleri üzerinde muzır ve müstehcen tesir yapacak nitelikte olduğuna" karar verilerek yine Kurul tarafından 2023 Mart ayında "muzır neşriyat" ilan edildi.

⁷⁹ <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2023/09/20230918-4-2.pdf>

⁸⁰ <https://bianet.org/haber/odullu-cocuk-kitabina-muzir-nesriyat-sansuru-284135>

⁸¹ <https://kaosgl.org/haber/bir-cocuk-kitabinin-posette-satilmasi-cocuklara-yasaklanmasi-kabul-edilemez>

⁸² <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2023/10/20231013-4-12.pdf>

⁸³ <https://www.sozcu.com.tr/11-yildir-satista-olan-kitap-muzir-nesriyat-sayildi-wp7829454>

⁸⁴ <https://turkyaybir.org.tr/kitap-yasaklamalari-ve-muzir-kararlari-hakinda-basin-aciklamamiz/>

⁸⁵ <https://www.diken.com.tr/yazarlar-ve-yayincilar-sansure-karsi-tek-ses-edebiyat-sahipsiz-degildir/>

Böylece 2023 yılının ilk üç ayında 2 yetişkin kitabı muzır ilan edilmiş oldu. 2018 Temmuz'dan 2022 Aralık sonuna kadar geçen sürede toplam 36 kitap hakkında "muzır neşriyat" kararı alındı. 2022 yılında, 8'i çocuk kitabı olan toplam 10 kitap muzır ilan edildi.

Muzır kararlarının yanı sıra, kitap yasaklama ve toplatma kararlarında da son dönemde artış görülüyor.

Yazar Murat Kahraman'ın iki kitabı için 2023 Ocak ayında toplatma kararı verildi. Kitaplardan biri 2004 yılında yayınlanan *Çiğlik* adlı kitap olurken, diğeri 2019'da yayınlanan *Bitmeyen Veda* oldu.

2023 Mart ayında, Yavuz Ekinci'nin *Rüyası Bölünenler* adlı kitabına Terörle Mücadele Kanunu uyarınca basım, dağıtım ve satış yasağı getirilerek tüm nüshalarına el konulmasına karar verildi.

Yayınlandıkları ilk günden beri tüm dünyada ve ülkemizde okurların dikkat ve beğeniyle takip ettiği bu kıymetli edebiyat eserleriyle ilgili alınan kararlar kaygı ve üzüntü vericidir.

Kitaplara ilişkin alınan her yasak kararıyla Anayasamızda güvence altına alınan düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti hakkına müdahale edilmekte, demokratik toplum ilkesi zarar görmektedir. Bu yasak kararları aynı zamanda halkın bilgi alma hakkını da sınırlamaktadır. Yayıncılığımız için hayati önem taşıyan yayınlama özgürlüğü bu tür kararlarla ağır darbe almaktadır. Bunlar sansürü meşrulaştırırken, bir yandan da otosansürü yayıncılar arasında yaygınlaştırmaktadır. Kitapların her ne sebeple olursa olsun denetime ve baskıya maruz kalması zihinleri karartmaktan başka bir sonuç getirmez.

Ülkemizde gerçekleşen ve yayınlama özgürlüğü ile çelişen bu ve benzeri ihlalleri kaygıyla takipte olduğumuzu kamuoyunun dikkatine sunarız.

Saygılarımızla,

BASIN VE MEDYA ÖZGÜRLÜĞÜ

Halkı Kin ve Düşmanlığa Alenen Tahrik

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen depremlerden sonra yaptıkları yayınlardaki sözleri "halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik" suçlamasıyla gazeteci-yazar Enver Aysever ile gazeteci Merdan Yanardağ hakkında re'sen soruşturma başlatıldı.⁸⁶

Vatandaşın "Provokatöre" Tepki

6 Şubat 2023 tarihli depremlerden sonra, gazeteci İsmail Saymaz Hatay'dan katıldığı canlı yayında bölgeye yardım gelmediğini söyledikten sonra orada bulunan vatandaşlardan biri "provokatörlük yapma, kapat onu" diyerek Saymaz'ın sözlerine tepki gösterdi. Saymaz, yaptığı yayını sonra devam etmek üzere sonlandırdı.⁸⁷

Dezenformasyon ve Hedef Gösterme

6 Şubat 2023 depremlerinden sonra deprem bölgesinde haber takibi yapan Etkin Haber Ajansı (ETHA) muhabiri, sosyal medyada Yeni Şafak muhabiri tarafından dezenformasyon içerikli haber yapmakla suçlandı ve hedef gösterildi. ETHA muhabirinin haberinde AFAD gönüllülerinin deprem bölgesine ulaştırılmadığına yönelik içerik bulunuyordu. DİSK Basın-İş, ETHA muhabirini savundu.⁸⁸

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Çağrısı

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, deprem bölgesinde görev yapan gazetecilerin engellenmeleriyle ilgili açıklama yaptı. Hem iktidarın gazetecileri tehdit etmesini eleştirdi hem de gazetecilere Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'ne uygun habercilik yapmanın önemini vurguladı.⁸⁹

Kamusal Alanda Sansüre Karşı

3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde, Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS), "Son bir yılda 4253 habere erişim engeli getirildi. Hakikati görmek için #SansürünKarşısındaDur" sloganıyla bir açık hava reklamı paylaştı. Reklamın özelliği, yanından geçerken sloganın okunamaması ama tam karşısında

⁸⁶ <https://www.gazeteduvar.com.tr/gazeteci-enver-aysever-ve-merdan-yanardaga-sorusturma-haber-1602201>

⁸⁷ <https://www.gazeteduvar.com.tr/hatayda-ismail-saymazin-yayinina-mudahale-provokatorluk-yapma-haber-1602600>

⁸⁸ <https://bianet.org/bianet/medya/274018-yeni-safak-muhabiri-etha-muhabirini-hedef-gosterdi>

⁸⁹ <https://bianet.org/bianet/toplum/274004-tgc-iletisimi-engellemekten-vazgecin>

durulduğunda net okunur hale gelmesiydi. Reklam, sosyal medyada çok ilgi gördü.⁹⁰

Basın Özgürlüğü Endeksinde Türkiye

Uluslararası *Sınır Tanımayan Gazeteciler* örgütü tarafından her yıl yayınlanan Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Türkiye 2023 yılında 180 ülke arasında 165'inci sırada yer aldı.^{91 92}

Dezenformasyon Yasasıyla Devam

Kamuoyunda "dezenformasyon yasası" olarak bilinen ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) tarafından iptal ve yürürlüğün durdurulması isteminde bulunulan düzenleme, AYM'de görüşüldü. Düzenlemenin iptali oy çokluğu ile reddedildi.^{93 94}

İNTERNET ÖZGÜRLÜĞÜ VE DEZENFORMASYON

Dünyada 70 ülkede internet özgürlüğünü değerlendiren *Freedom House*'un⁹⁵ verilerine göre Türkiye 2023 yılında internet özgürlüğü bakımından "özgür değil" olarak nitelendirildi. En fazla baskı olan ülkeye 0, en özgür ülkeye 100 puan verilen puanlamada Türkiye 2023 yılında 30 puan aldı.⁹⁶

Ölüm Kalım Meselesi: Bant Daraltma

Kahramanmaraş merkezli depremlerden sonra Twitter'da ve TikTok'ta bant daraltma uygulaması gerçekleşti. Bilişim Hukukçusu Prof. Dr. Yaman Akdeniz yaptığı açıklamada, "hukukta bu uygulamaya izin veren birden fazla kanun maddesi" olduğunu ve bu yaptırımın keyfi şekilde sansür amaçlı kullanılmasının mümkün olduğunu, hangi kurumun bu kararı aldığından henüz emin olunamadığını belirtti. Depremzedelerin özellikle Twitter kullanarak enkaz altındaki yerlerini bildirebildikleri ve yardım isteyebildikleri bir dönemde sosyal medyanın kullanılmaz hale getirilmesi çok tepki gördü.⁹⁷

90 <https://www.gazeteduvar.com.tr/istanbulda-gorunmeyen-sansur-protestosu-video-1616498>

91 <https://www.gazeteduvar.com.tr/turkiye-basin-ozgurlugunde-son-siralarda-haber-1616310>

92 <https://rsf.org/en/index>

93 [https://www.bbc.com/turkce/articles/c973le066vjo#:~:text=Anayasa%20Mahkemesi%20%E2%80%99Dezenformasyon%20Yasas%C4%B1E2%80%99n%C4%B1n%20iptal%20talebini%20reddetti,-DHA&text=Anayasa%20Mahkemesi%20\(AYM\)%2C%2022,istemini%20bug%C3%BCn%20oy%20%C3%A7oklu%C4%9Fuyula%20reddetti.](https://www.bbc.com/turkce/articles/c973le066vjo#:~:text=Anayasa%20Mahkemesi%20%E2%80%99Dezenformasyon%20Yasas%C4%B1E2%80%99n%C4%B1n%20iptal%20talebini%20reddetti,-DHA&text=Anayasa%20Mahkemesi%20(AYM)%2C%2022,istemini%20bug%C3%BCn%20oy%20%C3%A7oklu%C4%9Fuyula%20reddetti.)

94 <https://gazeteoksijen.com/turkiye/anayasa-mahkemesi-dezenformasyon-yasasi-kararini-verdi-193949>

95 <https://www.unesco.org/en/world-media-trends/freedom-net>

96 <https://freedomhouse.org/countries/freedom-net/scores>

97 <https://www.gazeteduvar.com.tr/twitterda-bant-daraltma-haber-1602411>

Ekşi Sözlük

İktidara yakın olduğu söylenen bazı medya platformları tarafından yapılan depremlerle ilgili çeşitli paylaşımlar sonucunda, Ekşi Sözlük internet sitesi hakkında, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından 21 Şubat 2023 tarihinde erişime engelleme kararı çıkarıldı.^{98 99} Ekşi Sözlük'ü kapatan hâkimin her beş dakikada bir karar aldığı, Ekşi Sözlük kararının ise hâkimin aynı gün içindeki 96'ncı kararı olduğu ortaya çıktı.^{100 101} Ekşi Sözlük yönetimi, *#ekşisözlüksansürükalksın* etiketiyle bir kampanya başlattı ve kampanya New York Times Meydanı'nda da yer buldu¹⁰². Ekşi Sözlük, erişim engeli kararına gerekçe olarak belirli bir içeriğin gösterilmediğini, gerekçenin genel olarak sitenin "yazarları tarafından yanlış bilgi verilmesi" olduğunu açıkladı.¹⁰³ Gazeteci İsmail Saymaz, erişime engelleme kararını bizzat Cumhurbaşkanlığı'nın talep ettiğini belirtti.¹⁰⁴ Ekşi Sözlük yöneticisi Başak Purut, erişim engeli kararının mahkeme tarafından kaldırıldığını duyurdu¹⁰⁵. Sözlük yönetimi, erişim engeli döneminde siteyi başka alan adlarına taşımıştı. Bunlardan eksisozluk2023.com ve eksisozluk1923.com da süreçte erişime engellenmişti.¹⁰⁶

Emniyetten Müdahale

6 Şubat 2023 tarihli depremlerden sonra sosyal medyada depreme ilişkin "provokatif paylaşımlar" yaptığı "tespit edilen" 808 kişi olduğu, 452 hesap yöneticisi hakkında adli işlem başlatıldığı, 131 kişinin gözaltına alındığı, 25 kişinin ise tutuklandığı, 20 Şubat 2023 tarihinde Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) tarafından açıklandı.^{107 108} EGM'nin 16 Mart 2023 tarihli açıklamasında ise bu sayılar "1.184 hesap yöneticisinin tespiti yapılarak", "745 hesap yöneticisi hakkında adli işlem başlatılmış", "185 şahıs gözaltına alınmış, 45'i tutuklanmıştır" şeklinde güncellendi.¹⁰⁹ 20 Mart 2023 tarihinde EGM tarafından tekrar güncelleme paylaşıldı¹¹⁰.

⁹⁸ <https://www.gazeteduvar.com.tr/eksi-sozluk-hakkinda-erisimin-engellenmesi-karari-haber-1604918>

⁹⁹ <https://susma24.com/btkdan-eksi-sozluke-erisim-engeli/>

¹⁰⁰ <https://www.diken.com.tr/eksi-sozluku-kapatan-super-hakim-bes-dakikada-bir-karar-veriyor/>

¹⁰¹ <https://twitter.com/KeremALTIPARMAK/status/1628844812311965696?s=20>

¹⁰² <https://www.diken.com.tr/eksi-sozluk-sansuru-times-meydaninda/>

¹⁰³ <https://www.diken.com.tr/eksi-sozluk-sonunda-btk-ile-gorusebildi-herhangi-bir-icerik-dayanak-gosterilmedi/>

¹⁰⁴ <https://www.gazeteduvar.com.tr/ismail-saymaz-eksisozlukun-kapatilmasini-bestepe-istemis-haber-1605320>

¹⁰⁵ <https://onedio.com/haber/eksi-sozluk-acildi-mi-eksi-sozluk-erisim-engeli-kalkti-mi-1131732>

¹⁰⁶ <https://www.gazeteduvar.com.tr/eksi-sozluke-yine-erisim-engeli-gereke-milli-guvenlik-ve-kamu-duzeni-haber-1653604>

¹⁰⁷ <https://www.gazeteduvar.com.tr/egm-depreme-iliskin-provokatif-paylasim-yapan-25-kisi-tutuklandi-haber-1604643>

¹⁰⁸ <https://www.egm.gov.tr/20022023-tarihli-basin-aciklamasi>

¹⁰⁹ <https://www.egm.gov.tr/16032023-tarihli-basin-aciklamasi>

¹¹⁰ <https://www.egm.gov.tr/20032023-tarihli-basin-aciklamasi>

Yayınevi Sitesine Erişim Engeli

Avesta Yayınları'nın internet sitesine (avestakitap.com) "PKK/KCK örgütünün propagandasını yaptığı" iddiası ile erişim engeli getirildi. Yayınevi, internet sitesinde kitaplarının tanıtımı ve satışı dışında herhangi bir paylaşım yapmadığını belirtti. Daha sonra, yayınevinin itirazının kabul edildiği ve sitenin tekrar erişime açıldığı belirtildi.^{111 112}

Engelli Web'e Engel

İfade Özgürlüğü Derneği'nin erişim engeli duyurularının bulunduğu EngelliWeb internet sayfası, kişilik hakları ihlali gerekçesiyle 2023 Mart ayında tamamıyla erişime engellendi.¹¹³ Aynı sitede başka haberler de farklı zamanlarda erişim engeline uğradı.¹¹⁴

Dezenformasyon Bildirim Servisi

6 Şubat depremi sonrasında, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun tarafından 'Dezenformasyon Bildirim Servisi'nin kullanıma açıldığı duyuruldu¹¹⁵. Bahsedilen servisin, "deprem felaketine ilişkin üretilen ve yayılan şüpheli/yalan olduğu" düşünülen haberlerin bildirilmesi amacıyla kullanılabileceği belirtildi. Servise ilk birkaç gün içerisinde 6 binin üzerinde bildirim yapıldığı belirtildi¹¹⁶. Dezenformasyon Bildirim Servisi'ne e-devlet üzerinden ulaşılabilir¹¹⁷.

Sosyal Medyada Dezenformasyon Soruşturması

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın suç duyurusu üzerine, sosyal medyada sistematik şekilde hareket ederek 'dezenformasyon içerikleri' oluşturdukları iddia edilen hesap kullanıcılarına yönelik soruşturma başlatıldı; ilgili haberlerin bazılarında bahsi geçen hesap kullanıcı adları da yer aldı.^{118 119 120}

¹¹¹ <https://susma24.com/avesta-sitesine-erisim-engeli/>

¹¹² <https://twitter.com/avestayayin/status/1630496626484576256?s=20>

¹¹³ <https://twitter.com/engelliweb/status/1637890869515657240?s=20>

¹¹⁴ <https://ifade.org.tr/engelliweb/>

¹¹⁵ <https://twitter.com/fahrettinaltun/status/1622777204852592640?s=20>

¹¹⁶ <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/iletisim-baskani-altun-dezenformasyon-bildirim-servisine-yaklasik-6-bin-200-bildirim-yapildigini-belirtti>

¹¹⁷ <https://www.turkiye.gov.tr/c-dezenformasyon-bildirim-sistemi>

¹¹⁸ <https://www.gazeteduvar.com.tr/dezenformasyon-icerikli-hesaplar-hakinda-sorusturma-baslatildi-haber-1617832>

¹¹⁹ <https://gdh.digital/dezenformasyon-icerikli-bazi-sosyal-medya-hesaplarina-yonelik-sorusturma-baslatildi-65223>

¹²⁰ <https://www.sabah.com.tr/gundem/2023/05/24/dezenformasyon-icerikli-bazi-sosyal-medya-hesaplarina-yonelik-sorusturma-baslatildi>

ULUSLARARASI GELİŞMELER

IPA Voltaire Ödülü

Türkiye Yayıncılar Birliği'nin üyesi olduğu Uluslararası Yayıncılar Birliği (IPA), 2005 yılından bu yana her yıl ifade özgürlüğünün vazgeçilmez bir bileşeni olan yayınlama özgürlüğü onuruna, tehdit ve baskılara karşın ihtilafli ve hassas fikirleri yaymaktan çekinmeyen kişi, kurum veya gruplara IPA Voltaire Ödülü'nü veriyor. IPA Yayınlama Özgürlüğü Komitesi'nde Türkiye Yayıncılar Birliği de temsil ediliyor.

IPA 2023 Voltaire Ödülü kısa listesinde Mısır'dan Ahmed Mahmud İbrahim Ahmed, Irak'tan Mazen Latif Ali, İrlanda'dan Mercier Press, Pakistan'dan Mehr Husain ve Türkiye'den Günışığı Kitaplığı yer aldı. IPA Yayınlama Özgürlüğü Komitesi Başkanı Kristenn Einarsson şunları söyledi: "Yayıncılar, yazarların ifade özgürlüğünün güvence altına alınmasında hayati bir rol oynamaktadır. 2023 IPA Voltaire Ödülü kısa listesi, başkalarının eserlerini yayınlamak için kendilerini riske atan ve okurların farklı seslere ve bakış açılara erişimini sağlayarak toplumlarımıza katkıda bulunan yayıncıların bir kanıtıdır."

Ödülün kazananı, Ocak 2020'de kaçırılan Iraklı yayıncı Mazin Lateef Ali oldu. Ödül, Norveç'in Lillehammer kentinde düzenlenen Dünya İfade Forumu'ndaki ödül töreninde açıklandı. Voltaire Ödülü'nü önceki yıllarda kazananlar arasında, Taylandlı yayınevi Same Sky (2022), Lübnanlı yayınevi Dar Al-Jadeed (2021), Vietnamlı yayınevi Liberal (2020), Mısırlı yayıncı Khaled Lotfy (2019); Hong Kong'da yayıncılık yapan İsveçli Gui Minhai (2018); Türkiye'den yayıncı Turhan Günay ve Evrensel Yayınları (2017); Suudi Arabistan'dan blog yazarı Raif Badawi (2016); Belaruslu yayıncı Ihar Lohvinau (2014) bulunuyor. Özel Ödülü ise önceki yıllarda kazananlar arasında Bangladeş'ten yayıncı Faisal Arefin Dipan (2018), Türkiye'den gazeteci Hrant Dink (2007) ve yayıncı İrfan Sancı (2010) bulunuyor.

IPA, uygun aday görüldüğü yıllarda verilmesi kararlaştırılan Voltaire Özel Ödülü'nü ise bu yıl, savaşta öldürülen Ukraynalı çocuk kitabı yazarı ve şair Volodymyr Vakulenko'ya armağan etti.

IPA'nın yayınlama özgürlüğü çalışmaları ve Voltaire Ödülü hakkında daha fazla bilgi internet sitesinde okunabilir:

Beni Oku!

Politik Doğruculuk

Dünyaca ünlü çocuk kitapları yazarı Roald Dahl'ın klasik çocuk kitaplarının İngiliz yayıncısı, *Charlie'nin Çikolata Fabrikası* ve *Matilda* gibi eserlerde yazarın özgün diline müdahale edip değiştirdiği için sansür uygulamakla suçlandı. Eserlerde yapılan değişiklikler, günümüz dünyasında bazı okurlar için hassasiyet oluşturarak onları rahatsız edebileceği düşünülen ifadeleri ve referansları değiştirme çabaları olarak görüldü. Bu tavır, pek çok kişi tarafından, gereğinden fazla politik doğruculuk ve sansür olarak değerlendirildi ve oldukça tepki çekti.^{121 122 123} Tartışmalar sonucunda yayınevi, kitapların hem orijinallerini hem de hassas okurlar için hazırlanan edisyonlarını yayınlama kararı aldı. Benzer şekilde, "hassasiyet okuyucuları"¹²⁴ tarafından incelenerek yapılan "günümüze uygun" değişiklikler, yazar Ian Fleming'in James Bond serisinde¹²⁵ ve Agatha Christie'nin eserlerinde¹²⁶ de gündeme geldi.

Dünya İfade Forumu (World Expression Forum – WEXFO)

2022 yılında Norveç'te Dünya İfade Forumu - WEXFO¹²⁷ kuruldu. Dünya Ekonomik Forumu'nun ekonomi alanındaki işleyişine benzer bir konumlanmayı, ifade ve yayınlama özgürlüğü alanında hedeflediği belirtilen bu yeni oluşum, 22-23 Mayıs 2023 tarihlerinde ikinci konferansını gerçekleştirdi. Konferansta farklı ülkelerden katılımcılarla paneller ve söyleşiler düzenlendi, ayrıca gençlere yönelik programlar yer aldı. WEXFO 2024 programı, 27-28 Mayıs tarihlerinde gerçekleşecek. WEXFO Yönetim Kurulu'nda IPA Genel Sekreteri José Borghino ve Avrupa Yayıncılar Federasyonu (FEP) Direktörü Anne Bergman da yer alıyor.¹²⁸

Filistin – İsrail ve Frankfurt Kitap Fuarı

Berlin merkezli Filistinli yazar Adania Shibli'yi 2023 *LiBeraturpreis* ödülünün kazananı olarak seçen Alman kuruluş Litprom, " Hamas'ın başlattığı savaş nedeniyle" ödül törenini planlandığı gibi Frankfurt Kitap Fuarı'nda değil,

¹²¹ <https://publishingperspectives.com/2023/02/ipas-prix-voltaire-deadline-week-challenges-in-kids-literature/>

¹²² <https://www.cnbc.com/2023/02/20/critics-reject-changes-to-roald-dahl-books-as-censorship.html>

¹²³ <https://www.diken.com.tr/politik-dogruculuk-yanlis-bulundu-roald-dahl-kitaplarinin-orijinalleri-yeniden-basilacak/>

¹²⁴ <https://www.theguardian.com/books/2023/feb/18/roald-dahl-books-rewritten-to-remove-language-deemed-offensive>

¹²⁵ <https://www.diken.com.tr/james-bond-da-zamanin-ruhuna-yenildi/>

¹²⁶ <https://www.diken.com.tr/agatha-christie-romanlarina-guncelleme-geldi/>

¹²⁷ <https://wexfo.no/>

¹²⁸ <https://wexfo.no/the-board/>

daha sonra gerçekleştirmek üzere ertelediğini duyurdu.¹²⁹ Buna ek olarak hem Frankfurt Kitap Fuarı'nın hem Litprom'un Direktörü olan Juergen Boos, fuarın "İsrail'le tam dayanışma içinde" olduğuna dair bir açıklamada bulundu¹³⁰. Yaşananların sonucunda Arap Yayıncılar Birliği, Birleşik Arap Emirlikleri Yayıncılar Birliği, Şarika Kitap Makamı ve PublisHer oluşumu fuara katılımlarını geri çekti. Uluslararası Yayıncılar Birliği – IPA'nın bir önceki dönem Başkanlığını yürüten Bodour Al Qasimi çekilme kararını "Frankfurt Kitap Fuarı'nın İsrail'i tamamen destekleyerek bütün bir demografik grubun sesini iptal etme tercihi nedeniyle" aldıklarını ve bu durumun "etkili diyalog ve kültürel alışveriş için hiçbir alan bırakmadığını" belirterek kitap fuarlarının insanları ayırmak yerine diyalogu ve birleşmeyi teşvik etmesi gerektiğini vurguladı.¹³¹ Katılımını geri çekenleri Malezya ve Endonezya kuruluşları izledi. Fuarın açılış töreninde konuşma yapan Slavoj Žižek, fuarı sert şekilde eleştirdi.¹³² Yaşanan tüm süreçte ifade özgürlüğü, sansür, çeşitlilik, kapsayıcılık ve insan haklarıyla ilgili pek çok tartışma tüm kitap dünyasının gündeminde yer aldı. Litprom, Adania Shibli'ye gönderdiği özür mektubunu, 2024 Ocak ayında kamuya paylaştı¹³³. Türkiye Yayıncılar Birliği savaş hakkında yaptığı açıklamasında "küresel yayıncılık dünyasının, fuarların, festivallerin ve tüm diğer kültürel organizasyonların konuya hassasiyetle yaklaşarak çok boyutlu değerlendirmelerini" dilediğini belirtti¹³⁴.

¹²⁹ <https://www.litprom.de/en/best-books/liberaturpreis/the-winner-2023/>

¹³⁰ <https://www.buchmesse.de/en/news/israel>

¹³¹ <https://publishingperspectives.com/2023/10/frankfurt-book-fair/>

¹³² <https://www.thenationalnews.com/arts-culture/books/2023/10/18/frankfurt-book-fair-israel-palestine-opening-ceremony/>

¹³³ <https://www.litprom.de/en/best-books/liberaturpreis/the-winner-2023/>

¹³⁴ <https://turkyaybir.org.tr/turkiye-yayincilar-birliginin-filistin-israil-savasi-hakkinda-aciklamasi/>

SONUÇ

Bu rapor döneminde de temel insan haklarından olan ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar artarak devam etti. Bu kısıtlamalar ve oluşturulmaya çalışılan korku iklimi ile yalnızca yayıncılık dünyasında değil, tüm kültür-sanat alanlarında ve hatta genel vatandaşlık çerçevesindeki ifade özgürlüğü üzerinde baskılar arttı.

18 yaşın altındakilere dahi Cumhurbaşkanına hakaret suçlamaları sürdü. Futboldan televizyon dizilerine kadar pek çok mecrada yasaklama ve baskılar gündemdedi. Taraftarlara yapılan uyarılar, kanallara verilen cezalar devam etti. Hayati olabilecek durumlarda bile ifade özgürlüğüne kısıtlamalar getirilmesi ve iletişim özgürlüğünün sınırlandırılması ne yazık ki kabul edilemez gelişmeler olarak kayda geçti.

Sosyal medya ve basın-medya organları üzerinde eser sahiplerine ve içeriklere yönelik, zaman zaman hedef göstermeye dönüşen haksız eleştiri ve ağır tepkilerin çeşitli kamu ve özel kurum ve kuruluşların kitaplarla ilgili tutumlarını doğrudan ve keskin şekilde etkilediği görüldü.

Bütün bunlarla birlikte otosansürün de görünenden çok daha fazla yaygınlaşmış ve hem bireylerin hem kurum ve kuruluşların neredeyse "doğal" tavrı haline gelmiş gibi yerleşmiş olması, yayınlama özgürlüğünü de kapsayan ifade özgürlüğü bakımından yakın geleceğe umutla bakılmasını zorlaştırdı.

Uluslararası Yayıncılar Birliği'nin (International Publishers Association – IPA) Türkiye'yi temsil eden üyesi Türkiye Yayıncılar Birliği, kurulduğu 1985 yılından bu yana yayıncılık mesleğini geliştirmek, sektörel sorunları çözmek, korsanla mücadeleyle destek sağlamak, telif haklarını ve yayınlama özgürlüğünü korumak, okuma kültürünün gelişimine katkıda bulunmak ve Türkiye'yi uluslararası boyutta bir yayıncılık merkezi haline getirmek için çalışıyor.

**Türkiye Yayıncılar Birliği'nin
daha önceki Yayınlama Özgürlüğü raporları
internet sitesinde okunabilir:**

TÜRKiYE YAYINCILAR VE YAYIN DAĞITIMCILARI BİRLİĞİ DERNEĞİ

İnönü Caddesi Ogan Apt. No:43 D.4 34437 Gümüşsuyu, Beyoğlu / İstanbul

t. + 90 212 512 56 02 f. + 90 212 511 77 94 e. info@turkaybir.org.tr w. www.turkaybir.org.tr

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında YönetmeliĐin
5. Maddesinin 2. Fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.